

تفعیل TEF'ÎL BÂBİ

Tef'îl bâbında baştaki te ve sondan bir önceki ye harfi eklemidir. Üç harfli kökün başına te getirilir. Kökün ikinci harfi ile üçüncü harfi arasına da ye getirilir. Bu ye harfi kendisi okunmaz kendisinden önceki harfi uzun î şeklinde okutur.

1. Tef'îl bâbı genellikle ettirgenlik belirtir. Geçişsiz fiilleri geçişli yapar.

فهم	fehime	anladı	تفہیم	tefhîm	anlatmak
علم	'alime	bildi	تعلیم	ta'lîm	bildirmek, öğretmek

2. Tef'îl bâbı nispet bildirir. Bir hal ve keyfiyetin isnâdına yarar.

صواب	şavâb (doğru)	(صوب)	تصویب	taşvîb - doğru saymak
كذب	kizb (yalan)		تكذیب	tekzîb - yalan saymak

3. Tef'îl bâbı sayı isimlerinden yeni mastarlar yapmak için de kullanılır.

واحد	vâhid (bir)	(وحد)	توحد	tev'hîd - birlemek, birleştirmek, Tevhîd
عشره	'aşere (on)		تعشیر	ta'sîr - onda birini almak

Osmanlıcada kullanılan tef'îl bâbındaki bazı kelimeler şunlardır.

تسکین	teskîn	تسويد	tesvîd	تشجيع	teşci'	تشديد	teşdîd
تشويق	teşvîk	تصميم	tas'mîm	تصوير	taşvîr	تطبيق	tatbîk
تطهير	tathîr	تعجيز	ta'cîz	تعطيل	ta'tîl	تعمير	ta'mîr
تعيب	ta'yîb	تفتيش	teftîş	تفصيل	tafsîl	تفويض	tefvîz
تقسيم	taqsîm	تكفير	tekfir	توجيه	tevcih	توفيق	tevkîf

TEF'ÎL BABININ İSM-İ FÂ'İL ve İSM-İ MEF'ÛLÜ

Tef'îl bâbında da ism-i fâ'îl ve ism-i mef'ûl yapmak için:

1. Ekleme te ve ye atılır, üç harfli kök bulunur.
2. Üç harfli kökün başına mim getirilir. Mimin harekesi her zaman ötreidir. Son harf sakin olarak okunur.
3. Sondan bir önceki harf şeddeli okunur.
4. Şeddeli harf esre okunursa ism-i fâ'îl, üstün okunursa ism-i mef'ûl yapılmış olur.

تعليم	ta'lîm	علم	معلم	mu'allim - öğretən (i.fâ'îl)
				mu'allem - öğretilmiş (i. mef'ûl)
تحرير	tahrîr	حرر	محرر	mu'harrir - yazı yazan (i. fâ'îl)
				muharrer - yazılmış (i. mef'ûl)

Aşağıdaki kelimeler tef'îl bâbının ism-i fâ'îline örnektir:

مصور	mu'savvir	مؤلف	mü'ellif	مؤذن	mü'ezzin	مجدد	müceddid
محصل	mu'hasıl	محقق	mu'haqqık	مدقق	müdekkık	مفتش	müfettiş

Aşağıdaki kelimeler tef'îl bâbının ism-i mef'ûlüne örnektir.

مبشر	mübeşşer	مركب	mürekkeb	مزين	müzeyyen
مكدر	mükedder	مقدم	mu'qaddem	مسلح	müsellaḥ

تفعل TEFE‘‘ÜL BÂBİ

Kelimenin kök üç harfinin başına te eklenir. Kökün ikinci harfi şeddeli olarak ötre okunur. Aslı sülâsî mastarın veya tef‘îl bâbındaki bir fiilin dönüşlülüğü içindir ve geçişsizdir.

شكر	şükr	minnet, şükran	تشكر	teşekkür	şükranını bildirmek
جسم	cism		تجسم	tecessüm	cisimlenmek
جمع	cem'	toplama	تجمع	tecemmu'	toplanmak

Tef‘îl Bâbı

تأخير	te‘hîr	geciktirmek	تأخر	te‘ahhur	gecikmek
توجيه	tevcîh	yönelme	توجه	teveccüh	yönelme

Tefe‘‘ül Bâbı

Kök harflerinden biri illetli olan tefe‘‘ül bâbındaki kelimelere örnekler:

تجلى tecellî, تعدى ta‘addî, تمنى temennî, تواقى tevaqqî, تسلى tesellî, تأنى te‘ennî

Tefe‘‘ül bâbında örnek kelimeler:

تعدد	ta‘addüd	çoğalma	تعهد	ta‘ahhüd	söz verme
تعلق	ta‘alluq	ilişigi olma	تعرض	ta‘arruz	düşmana saldırma
تغلب	tağallüb	zorla hüküm sürme	تغير	tağayyur	değişme
تخلل	taħallül	bozulma, hâle bulma	تحمل	taħammül	dayanma
تحير	taħayyür	hayrete düşme	تكرر	tekerrür	tekrarlanma
تكثر	tekeşşür	çoğalma	تكون	tekevvin	var olma

تفعل TEFE‘‘ÜL BÂBİNIN İSM-İ FÂ‘İL ve İSM-İ MEF‘ÜLÜ

Tefe‘‘ül bâbının ism-i fâ‘il متفعل mutafa‘‘il: ism-i mef‘ülü mutafa‘‘al olarak gelir. Pratik yol: Tefe‘‘ül bâbındaki kelimenin başına mim getirilir. Ve kural uygulanır. Mimin harekesi her zaman ötre, son harf sükündür. Sondan bir önceki harf (şeddeli harf) esre okunursa ism-i fâ‘il, üstün okunursa ism-i mef‘ül olur.

تجسس	tecessüs	متجسس	mütecessis (i.f.)	araştıran
			mütecesses (i.m.)	araştırılan şey
تشبث	teşebbüs	متشبث	müteşebbiş (i.f.)	teşebbüs eden, giren
			müteşebbeş (i.m.)	teşebbüs olunan
توجه	teveccüh	متوجه	müteveccih (i.f.)	yönelen
			mütevecceh (i.m.)	kendisine yönelinen
تبسم	tebessüm	متبسم	mütebessim	gülümseyen
تشكر	teşekkür	متشكر	müteşekkir	teşekkür eden
تفكر	tefekkür	متفكر	mütefekkir	düşünen, düşünür
تردد	tereddüd	متردد	mütereddid	tereddüd eden, kararsız
تولد	tevellüd	متولد	mütevellid	doğan, ileri gelen